

Uprawnienia kontrolnego radnego po nowelizacji ustaw o samorządzie

Z dniem 31 stycznia 2018 w ramach nowelizacji ustaw o samorządzie województwa, powiatowym oraz gminnym (dalej ustawy samorządowe), radnym zostały przyznane uprawnienia kontrolne w podmiotach właściwych odpowiednio do zakresu przedmiotowej ustawy tj. z zakresu województwa powiatu lub gminy.

Wynikiem zmian jest przyznanie radnym uprawnień do przeprowadzenia kontroli wobec urzędów, samorządowych jednostek organizacyjnych, zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, spółek gminnych, powiatowych bądź wojewódzkich oraz podmiotów z udziałem osób prawnych wskazanych jednostek samorządu terytorialnego. Nowe regulacje oprócz uprawnień zawierają również szereg ograniczeń wskazujących zakres działań radnych. Co oznacza, że wskazane podmioty nie muszą godzić się na udostępnianie wszystkich informacji, których domaga się radny.

Gdzie jest granica uprawnień kontrolnych?

Jednym z przywilejów radnego jest możliwość wglądu w działalność danego podmiotu. Bowiern dostęp do informacji może uzyskać w drodze złożenia pisemnego lub ustnego wniosku co z kolei umożliwia radnemu wnikanie w zasadność decyzji kontrolowanego podmiotu np. podczas postępowań związanych z rozstrzygnięciem zamówień publicznych oraz innych form realizacji zadań urzędu, czy też spółki. Kolejnym przywilejem jest uprawnienie do udziału w wewnętrznych spotkaniach i posiedzeniach organów a nawet przeprowadzanie rozmów z pracownikami danego podmiotu. Zatem czy zawsze podmiot jest zobligowany do akceptowania tego typu wniosków? Odpowiadając na pytanie należy mieć świadomość ograniczeń uprawnień, które nawiązują do działań radnych. Jednocześnie warto wspomnieć, że radny może wystąpić z inicjatywą złożenia wniosku w celu udostępnienia informacji czy też dokumentów w ramach usprawnienia funkcjonowania i realizacji celów podmiotu objętego kontrolą, zatem nie należy za każdym razem bezwzględnie stosować się do ich żądań. Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt, iż radny może otrzymać tylko takie informacje które były przedmiotem jego wniosku oraz, na których udostępnienie dany podmiot wyraził zgodę, tym samym nie ma on prawa chociażby do zabierania głosu lub udzielania porad.

Czy uprawnienia radnego obowiązują na terenie całego kraju?

Uprawnienia radnego są ograniczone kompetencyjnie do jednostki samorządu terytorialnego, w której sprawuje on mandat. Jednocześnie powinien on w tym zakresie kierować się dobrem wspólnoty samorządowej. Korzystanie z uprawnień należy uznać za zasadne, gdy wniosek o udostępnienie określonych ma związek z czynnościami podejmowanymi na rzecz samorządu w ramach sprawowanego mandatu. Sytuacja, w której radny nie wykaże w jakim zakresie pozyskane przez niego informacje zostaną przez niego wykorzystane w ramach działalności jednostki, w której sprawuje mandat, może stanowić podstawę do negatywnego rozpatrzenia jego wniosku.

Odmowa udostępnienia informacji z uwagi na naruszenie dóbr osobistych

Uzasadnieniem negatywnego rozpatrzenia wniosku może być sytuacja w której, upublicznienie informacji o którą wnioskował radny mogłaby naruszyć dobra osobiste osób fizycznych, bądź prawnych, które są chronione na mocy prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Jako przykład dóbr osobistych osób fizycznych można wskazać prawo do prywatności, np. w zakresie danych dotyczących imienia, nazwiska, stanu zdrowia bądź prywatnych informacji wynikających z treści korespondencji. Ochroną prawną objęte są również dobra osobiste osób prawnych, do których zaliczyć można informacje dotyczące kontrahentów, z którymi dany podmiot współpracuje. Katalog dóbr osobistych jest katalogiem otwartym i nieustannie w miarę potrzeby dodawane są do niego nowe dobra osobiste w ramach orzecznictwa sądowego. Gdy podmiot rozpoznający wniosek uzna, że ujawnienie określonych informacji narusza dobra osobiste bądź tajemnice prawnie chronione, może a wręcz powinien odmówić radnemu dostępu do takich informacji.

Ochrona informacji prawnie chronionej

Podczas procesu udostępniania informacji bądź innych materiałów danego podmiotu należy mieć na uwadze przepisy o tajemnicy prawnie chronionej, w ramach których mieści się szereg informacji, wyłączonych z udostępnienia. Tajemnica prawnie chroniona nie została zdefiniowana ustawowo, w związku z tym należy posługiwać się aktami prawnymi, w których udostępnienie określonych danych zostało ograniczone (mogą być przepisy regulujące kwestie ochrony informacji niejawnych, tajemnicy przedsiębiorstwa oraz tajemnic zawodowych). Informacje lub materiały, które mogą zawierać tego rodzaju dane mogą dotyczyć zarówno pracowników, klientów lub kontrahentów danego podmiotu.

Postępowanie z wnioskami radnych

W sytuacji wystąpienia radnego z prośbą o dostęp do informacji, w pierwszej kolejności podmiot powinien ocenić ich zasadność w odniesieniu do ograniczeń prawnych dotyczących dostępu do informacji oraz dokumentacji. Oczywiście z uwagi na pracochłonność przeprowadzenia szczegółowej analizy tego typu wniosków, nie zawsze będzie możliwe jej niezwłoczne przeprowadzenie. Sposób udostępnienia tych danych nie powinien wiązać się z wprowadzeniem nadmiernych kosztów oraz nakładu pracy dla pracowników danego podmiotu. Podczas rozpoznawania wniosków kluczowe jest aby zachowane zostały terminy i podstawowe procedury, określone w ustawie o dostępie do informacji publicznej. Szczególną uwagę należy zwrócić na przedmiot wniosku, ponieważ o ile mniej formalny charakter mają wnioski o uzyskanie zgody na wgląd w działalność określonego podmiotu bądź o wstęp do pomieszczeń o tyle większą czujność powinniśmy zachować podczas bezpośredniej wizytacji pomieszczeń gdzie radni w trakcie swojego pobytu mają dostęp do kluczowych informacji wywodzących się m.in. z dokumentacji, treści rozmów pracowników oraz innych czynności towarzyszących standardowemu funkcjonowaniu danej placówki.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej

Radny ma możliwość złożenia wniosku w dwóch trybach: w trybie ustawy samorządowej oraz w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej, zatem może on działać jako radny oraz jako obywatel, któremu ma prawo wystąpić o dostęp do informacji publicznej niezależnie od sprawowanego mandatu. W przypadku pojawienia się wątpliwości co do

tego, w jakim trybie wnioskodawca złożył przedmiotowy wniosek warto doprecyzować, czy określony działał jako radny, czy też jako obywatel. W zasadzie to radny powinien wskazać tryb w jakim występuje o udostępnienie informacji bądź dokumentacji danego podmiotu oraz wskazać informacje lub materiały niezbędne mu do wykonywania mandatu. Jest to o tyle istotne, że ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym województwa stawiają znacznie mniej przeszkód na drodze dostępu do informacji publicznej niż ustawa o dostępie do informacji publicznej, o którą może wystąpić każdy obywatel.

W ramach odpowiedzi na wnioski i zapytania o dostęp do dokumentacji oraz posiadanych informacji, każdy podmiot powinien dokonać szczegółowej analizy i oceny tego czy biorąc pod uwagę ustawowe ograniczenia, wnioskowane informacje lub materiały mogą zostać udostępnione. Ponadto za każdym razem należy zwrócić uwagę czy przedmiotowe dane należy opublikować w całości, czy tylko w części. W związku ze specyfiką postępowań dotyczących udostępniania informacji publicznej w trakcie rozpatrywania wniosków należy podchodzić z ostrożnością, aby nie narazić się na zarzuty z zakresu prawa karnego, prawa pracy bądź ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwej konkurencji. Występujące w ustawie ograniczenia prawne dają możliwość odmowy udostępnienia informacji przez dany podmiot.

Autor: Dominik Sutor, prawnik, Kancelaria Prawna Piszcz i Wspólnicy sp. k.